

	вою.
Вони свою славу кинули під лаву.	Зелені свята 1775 р. для Січі стали трагічними. Запорозької Січі не стало. 40-тисячне царське військо оточило і зруйнувало її. Більшість козаків, які не втекли за Дунай, перетворили на кріпаків.

Результат роботи над проектом – презентація, створення брошур, листівок.

Поєднання під час роботи над проектами пізнавальної, дослідницької, перетворювальної діяльності підвищує рівень навчальних досягнень молодших школярів, дає змогу реалізувати себе дітям із різними здібностями.

Список використаних джерел

1. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / [автор-укладач Н. П. Наволокова]. – Х.: Вид. група «Основа», 2009. – С. 78-83.
2. Інноваційні технології в початковій школі. – К.: Шк. світ, 2008. – С. 5-23.
3. Метод проектів у початковій школі / [упоряд.: О. Онопрієнко, О. Кондратюк]. – К.: Шк. світ, 2007.
4. Пахомова Н. Ю. Учебный проект: его возможности / Н. Ю. Пахомова // Учитель. – 2000, № 4.
5. Педагогічне проектування / [автор-упоряд. А. Цимбалару]. – К.: Шк. світ, 2009.
6. Проектна діяльність у школі / [упоряд. М. Голубченко]. – К.: Шк. світ, 2007.
7. Проекти в початковій школі: тематика та розробки занять / [упоряд.: О. Онопрієнко, О. Кондратюк]. – К.: Шк. світ, 2007.

Г. І. Колєснікова,
вчитель початкових класів,
КЗОСШ № 125

ЛІТЕРАТУРНА ТВОРЧІСТЬ – ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Творчі здібності дитини... Чому і для чого їх треба розвивати? У статті висвітлюються питання про основні напрямки розвитку літературної творчості молодших школярів, розглядаються шляхи реалізації їх здібностей на уроках читання.

Творческие способности ребенка... Почему и зачем их надо развивать? В статье рассматривается вопрос об основных направлениях развития литературного творчества младших школьников, указываются пути реализации их способностей на уроках чтения.

The creative ability of the child... Why and why they need to develop? The article discusses the main directions of development of creative writing junior pupils are shown the realization of their abilities in the classroom reading.

Постановка проблеми. Суспільство ставить перед школою завдання виховувати культурну і творчу особистість, здатну продукувати певні ідеї адекватними мовними засобами, висловлювати думки оригінально, нетрадиційно.

Аналіз наукових досліджень з проблеми показав, кожному дитину можна зробити творчо розвинутою. Учені-психологи (І. Барташнікова, О. Барташніков, В. Телячук, О. Лесіна, В. Іванова, І. Затовка, Г. Царьова та ін.) дійшли одностайної думки про те, що в кожному періоді дитинства є сензитивні можливості для розвитку одного з видів діяльності, і необхідно максимально використати їх, зважаючи на те, що вони мають тимчасовий характер. С. Рубінштейн вважав ядром здібностей якість тих психічних процесів, які регулюють навчальні операції, а не самі автоматизовані дії.

Літературні спроби школярів – один з найефективніших засобів розвитку їхніх творчих здібностей. Отже, йдеться про розвиток літературних творчих здібностей школярів, які створюють міцний фундамент для поетичної творчості. Педагогічна ж наука стверджує, що здібності не лише виявляються в діяльності, а й формуються і розвиваються в ній. На думку С. Шацького, задатки творчої сили є майже у всіх, потрібно лише створити сприятливі умови для їхнього розвитку.

Саме тому метою означеного напрямку роботи є навчання словесної творчості, формування прийомів творчої уяви, розвиток творчого, нестандартного мислення. Практична реалізація завдань здійснюється через застосування методів та прийомів технологій розвитку творчої особистості [2, с.15].

Проблема творчості нині – одна з найактуальніших проблем навчання. З'ясування особливостей творчих здібностей, вивчення умов їх характеру зумовлюються насамперед потребами практики. Саме тому з перших років шкільного навчання значну увагу потрібно приділяти не тільки здобуттю знань учнями, а й розвитку їхніх здібностей.

Основними показниками творчих здібностей є швидкість і гнучкість думки, оригінальність, допитливість, точність і сміливість.

Швидкість думки – кількість ідей, що виникають за одиницю часу.

Гнучкість думки – здатність швидко і без внутрішніх зусиль переключатися з однієї ідеї на іншу; бачити, що інформацію, отриману в одному контексті, можна використати в іншому.

Оригінальність – здатність до генерації ідей, що відрізняються від загальноприйнятих; до парадоксальних, несподіваних рішень. Оригінальність пов'язана з цілісним баченням усіх зв'язків і залежностей, непомітних під час послідовного логічного аналізу.

Допитливість – здатність дивуватися; відкритість та інтерес до всього нового.

Сміливість – здатність приймати рішення в ситуаціях невизначеності, не лякатися власних висновків і доводити справу до кінця, ризикуючи особистим успіхом та репутацією [1, с.30].

Працюючи з дітьми, ми намагаємося допомогти учням досягти «вершини творчості». Для цього будемо «творчі сходи». Долаючи кожную з них, діти вчатьс я цінувати, любити рідне слово, відчувати його красу, збагачують свій словниковий запас, розвивають власне зв'язне мовлення; у них виникає бажання та виробляється вміння передавати свої враження й думки за допомогою слова. Це пробуджує фантазію й уяву, прагнення творити. Впевненість у своїх можливостях дає дітям цікаве спілкування між собою, з дорослими, з книгою, з довкіллям [5, с.9].

І все це обов'язково поєднується з творчим завданням та кропіткою роботою над словом.

Запропоновані вправи допоможуть розвивати літературну творчість дітей:

заміна синонімів (антонімів) у реченні, побудова синонімічних (антонімічних) рядів та рядів з багатозначністю;
вибір найбільш точних за значенням слів;
будова варіативних форм слова;
семантичне порівняння слів;
навчання римування.

Розвиток умінь користуватися виражальними можливостями слова для точної передачі думки повинні відбуватися паралельно із збагаченням і розширенням словникового запасу школярів. Навчання добору слів – найбільш важка частина зі збагачення дитячого словника. Наприклад, у першому класі починаємо з гри «Схожі хвости». Учитель пропонує слова, а учні добирають до них схожі за звучанням.

Мишка – кішка, книжка...

Пташка – ромашка, комашка...

Після закінчення гри вчитель говорить дітям, що однією з характерніших ознак віршованих творів є рима.

Далі можна запропонувати таку гру, де діти хором закінчують вірш і називають пару слів у риму.

З часом, коли придумування римованих слів стане для дітей легким завданням, гру можна ускладнити. Запропонуйте їм не лише придумати слово до рими, але й спробувати, використовуючи їх, скласти два римовані рядки.

Створення віршованих рядків – це один із засобів пробудження в учнів пізнавального інтересу, розвитку їхнього мовлення. А важливою умовою розвитку мовлення є робота, спрямована на збагачення їхнього словника.

Для розвитку активного словника учнів дуже ефективною є гра «Який? Яка? Яке?». Учитель показує малюнки й пропонує дібрати слова, які допоможуть відгадати це слово (колір, форма, смак...).

Кавун – круглий, солодкий, смугастий...

Після такої роботи учні можуть самі спробувати скласти загадку. Якщо вони вже відчують римовану форму, то в цій роботі вони можуть спробувати її застосувати. Створені загадки, лічилки, вірші потрібно не лише зачитувати, а й аналізувати. Діти мають зрозуміти, що вони не просто розважаються, а вчаться засвоювати певний жанр творів, який має свої закони [3, с.4].

Оскільки молодший шкільний вік – це період, найсприятливіший для активізації мовлення дитини, її творчості, фантазії та уяви, то поетичні здібності дитини варто формувати в початкових класах.

У міру того, як школярі починають систематично творити залежно від своїх індивідуальних особливостей, формуються компоненти поетичних здібностей (поетичне сприймання, творча уява, образне мислення тощо).

Відомий педагог – психолог В. О. Левін визначив етапи формування поетичних здібностей молодших школярів.

Перший етап: включення в ігрову творчість і спілкування в дитячій групі. Цей етап потрібний для того, щоб компенсувати недоліки в розвитку уяви, спілкування і мотивації учня, які виникають ще в дошкільному віці.

На цьому етапі готуються розв'язання трьох питань:

який мотив стане провідним у навчанні: внутрішній чи зовнішній?

чи будуть школярі спілкуватися один з одним?

що стане для дитини критерієм оцінки і самооцінки її дій: думка вчителя або культурні змістовні ознаки?

Другий етап: засвоєння елементів поетичної форми у грі. Його завдання: розвинути в учнів практичні вміння ігрового оволодіння художніми засобами: римою, розміром, звукописом, інтонацією, тропами (епітетами, порівняннями, метафорами, гіперболами); розвинути самооцінку – сформувати готовність і вміння оцінювати свою роботу з літературним матеріалом.

Третій етап є кульмінаційним, на якому школяр усвідомлює комунікативні можливості художніх засобів (які на другому етапі були засобами гри); починає бачити у собі поета, здатного впливати на інших людей, їхній настрій, світогляд.

Критерієм самооцінки літературної творчості стає реакція слухачів: чи їм цікаво? Чи почули щось нове і важливе для них? Завдання цього етапу: об'єктивізація художніх засобів у якості засобів спілкування мистецтвом; об'єктивізація у собі авторських здібностей; формування комунікативно – оціночного ставлення до своєї творчості та мистецтва.

Четвертий етап: формування комунікативно – оціночного ставлення до мистецтва. На цьому етапі відбувається перенесення художньо – комунікативної позиції з власної творчості дітей на твори майстрів. Критерієм результативності поетичної творчості, яка сформувалася у власній навчально – поетичній діяльності, є усвідомлення учнями власних досягнень.

Виразне читання художнього твору – один з ефективних напрямів у формування розвитку поетичних здібностей. Важливо ввести учня у світ почуттів автора, через поетичні мовні образи підвести до висновків та в художньому виконанні (виразне читання) їх озвучити. Одним з напрямків роботи над розвитком поетичної творчості молодших школярів є аналіз поетичних творів з урахуванням жанрових особливостей.

У початкових класах цей процес є складним і специфічним, спирається він на загальновідомі, описані в літературі принципи аналізу твору в єдності його змісту і форми:

безпосередність у сприйнятті літературного твору, який має бути повністю прочитаний або прослуханий;

безперервність у сприйнятті художнього твору. Дотримуючись закону безперервності, вчитель на уроці читає учням цей поетичний твір повністю, напам'ять. На завершення уроку – бесіда про враження від прочитаного;

правильне співвідношення читання та аналізу, який не повинен бути тривалішим за сам процес читання (чи слухання);

поєднання загальноприйнятих оцінок художнього твору з особистими.

Усвідомивши психолого-педагогічні аспекти зазначеної проблеми, учитель використовує величезні можливості уроку читання [4, с.4].

Науково – педагогічні дослідження свідчать, що вміння розуміти поезію, наявність стійкого інтересу до читання поетичних творів є однією з передумов виховання самостійного читача.

Варто зазначити, що розвиток поетичної творчості – це інтегрований безперервний процес, який триває не лише на уроках поетичної творчості, а й у позанавчальний час.

Усім відомо, що діти від природи допитливі і йдуть до школи з бажанням вчитися. Щоб не згас цей вогник допитливості, щоб кожна дитина могла розвинути свої творчі можливості, необхідне розумне керування з боку вчителя. А для цього необхідно перетворити кожний урок у школі в урок реалізацію засад особистісно орієнтованого навчання, спрямованих на реалізацію учнем його індивідуальних здібностей.

Розвиток творчих здібностей у кожного школяра потребує від учителя застосування на уроці творчих завдань, що складають систему, яка дасть можливість урізноманітнити творчу діяльність учнів і забезпечити перехід від репродуктивних, формально – логічних дій до творчих.

У навчальній діяльності домінує пошукове, розвивальне і стимулююче навчання. Окрім удосконалення наявних мовних здібностей, у дитини формується вміння навчатися, розвивається пізнавальний інтерес і бажання творити.

Таким чином, набуті учнями у початкових класах знання, особистісні якості, пов'язані із формуванням мовної особистості, стануть фундаментом

для подальшого навчання, виховання, розвитку, самовираження, значною мірою зумовлять практичну, громадянську, професійну діяльність у майбутньому [6, с.64].

Список використаних джерел

1. Барташнікова І. А., Барташніков О. О. Розвиток уяви та творчих здібностей у дітей 5-6 років. –Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. –30с.
2. Воропаєва Н. Умови розвитку творчих здібностей дитини //Початкова освіта. –2008. –№ 13. –С.15 – 16.
3. Затовка І., Царьова Г. Розвиток творчих здібностей при написанні віршів //Початкова освіта. –2007. –№ 36. –С.4-6.
4. Іванова Л. Поетична творчість молодших школярів //Початкова освіта – 2008. – № 16. – С.4-6.
5. Кільдяшова І. Розвиток зв'язного мовлення на засадах особистісно орієнтованого навчання //Початкова освіта. – 2007. –№ 5. –С.9-12.
6. Телячук В. П., Лесіна О. О. Сходінками творчості. Методика ТРВЗ в початковій школі. –Харків: Видавнича група «Основа»: «Тріада+», 2007. – 64с.